

اسنادی درباره شرایط امتیاز اصطیاد دریاچه قم توسط صدرالعلماء از مجلس شورای ملی

مریم نیلقاز

مقدمه

دریاچه حوض سلطان قم با مساحتی حدود ۳۳۰ کیلومتر در - شمال غربی دریاچه نمک و شمال استان قم قرار دارد. این دریاچه به نام‌های «دریاچه قم»، «دریاچه شاهی» و «دریاچه ساوه» نیز مشهور است. دریاچه حوض سلطان با مناظر گوناگون و دیدنی خاص خود در فصل‌های مختلف و در ساعات روز، مناظر بدیعی را به نمایش می‌گذارد. دریاچه حوض سلطان شامل دو چاله جدا از هم به نام «حوض سلطان» و «حوض مره» است که آن دو را بیشتر حوض سلطان می‌نامند. آب‌هایی که به این دریاچه می‌ریزد، دائمی نیست و به علت عبور از طبقات نمکی، بی‌نهایت شور است. این دریاچه بعد از اسلام تا حدود قرن نوزدهم میلادی، دوره‌های خشک و مرطوب فراوان را گذرانده و با توجه به تغییرات مجرای رود مسیله یا رود شور، به صورت دریاچه، با تلاق و کویر درآمده است. از زمان صفویه به بعد، به سبب بنای سدی در بالای پل دلاک - که آب رود قره چای را به دریاچه نمک هدایت می‌کرد - ارتباط بین دریاچه حوض سلطان و دریاچه نمک، قطع یا ضعیف شده است. در سال ۱۲۶۲ ه.ق، دو نیمه دریاچه حوض سلطان به هم متصل و دریاچه بزرگی را تشکیل داد که در واقع بخشی از کویر نمک ایران است. این دریاچه تنها در فصل زمستان دارای آب است و در فصل تابستان به جای آب، ورقه‌های نمک آن جلب نظر می‌کند.

این مقاله به معرفی اسنادی در مورد شرایط امتیاز ماهی و طیور دریاچه قم توسط آقا میرزا محمدجعفر صدرالعلماء است. مدت این امتیاز از آغاز سال ۱۳۳۳ به مدت ۹۵ سال است. این اسناد نه فصل دارد و هر

فصل به طور اختصار توضیح داده شد. سندها متعلق به دوره ۳، کارتن ۱۷۹، پوشه ۳ است.

[نشان تاج و شیر و خورشید]

مجلس شورای ملی، به تاریخ ۱۹ ربیع الاول ۱۵ دلو سنه ۱۳۳۳، نمره ۳۶۳ آقای صدرالعلماء عرض می‌شود. مراسله شریفه که محتوی شرایط امتیاز اصطیاد دریاچه قم بود و تقاضا فرموده بودید که رجوع کمیسیون فواید عامه شود و امتیاز آن به جناب مستطاب عالی داده شود، واصل گردید. خاطر محترم را مستحضر می‌سازد که موافق قوانین خارجه این‌گونه از پیش نهادها بایستی به وزارتخانه مربوطه داده شود و از طرف آن وزارتخانه به مجلس شورای ملی پیشنهاد گردد.

چون همواره خاطر خطیر معدلت تخمیر ملوکانه بر آبادی بلاد و موجبات آسایش عباد مصروف است، لهذا امتیاز اصطیاد ماهی و طیور دریاچه قم را از قرار شروط و فصول ذیل به جناب مستطاب ... آقا میرزا محمدجعفر صدرالعلماء - سلمه الله تعالی - مرحمت واگذار می‌فرمایند. فصل اول مدت این امتیاز از ابتدای عید نوروز است ۱۳۳۳ لغایت نود و پنج سال خواهد بود؛ فصل دوم صاحب امتیاز به هیچ اسم و رسم حق واگذاری یا اجاره معادن این امتیاز را به تبعه خارجه ندارد؛ فصل سیم حقوق دولت علیه ایران امتیاز صدی ده از منافع خالص حاصله است که هر ساله باید به توسط وزارت فواید عامه به خزانه مبارکه عاید دارد؛ فصل چهارم برای تعیین منافع دیوان اعلی و رسیدگی به محاسبات حاصل این امتیاز ناموری از طرف دولت به تصویب وزارت فواید عامه مشخص خواهد شد و مخارج این مأمور در هنگام مأموریت به عهده صاحب امتیاز است؛ فصل پنجم صاحب امتیاز مجاز است برای انجام مقاصد خود ابنیه لازم در اطراف دریاچه به خرج خود بنماید؛ فصل ششم این اراضی ابنیه مسطوره در فصل پنجم هرگاه لم یزرع و متعلق به دولت باشد، مجاناً به صاحب امتیاز واگذار می‌شود و هرگاه متعلق به اهالی باشد، باید قبلاً مالک آن را راضی نمود و به قیمت عادلانه خریداری نماید؛ فصل هفتم پس از انقضای مدت این امتیاز، هرگاه دولت بخواهد مجدداً این امتیاز را به طور اجاره به دیگری مرحمت واگذار فرماید، صاحب این امتیاز مساوی مشروط مقدم خواهد بود؛ فصل هشتم پس از آنکه دولت علیه این امتیاز را به دیگری مرحمت فرماید، صاحب امتیاز لاحق از صاحب امتیاز سابق باید تمام آلات و ادوات و ابنیه را به قیمت عادلانه خریداری نماید؛ فصل نهم از عید نوروز ۱۳۳۳ صاحب امتیاز برای تدارک و تهیه اسباب و ابنیه تا سه سال وقت فرجه خواهد داشت و اگر در انقضای مدت که سال شروع به عمل نماید یا اینکه در تمام مدت امتیاز بدون تهیه تسامح و تعالی از طرف صاحب امتیاز در اشتغال به اصطیاد بشود، این امتیاز از درجه اعتبار ساقط خواهد شد.

به عرض عالی می‌رساند قبل از تشکیل مجلس ثانی الی کنون داعی در باب دریاچه قم مذاکره کرده‌ام و امتیاز آن را برای خودم خواسته‌ام و در مجلس ثانی به توسط جناب ... دکتر اسماعیل خان - دام اجلاله - مذاکره نمودم و صورت سواد و شروط آن را هم به توسط جناب ایشان به مجلس فرستاده‌ام که از مذاکره داعی در این خصوص مسبوق هستند. حالیه صورت سواد و شرایط آن را لفاً ارسال حضور مبارک داشت ملاحظه فرمائید و مستدعی است رجوع به کمیسیون معارف فرموده و امتیاز آن را برای داعی مرحمت

اسنادی درباره شرایط امتیاز اصطياد دریاچه قم.../ مریم نیل قاز

فرمائید که البته موجب مزید امتنان و تشکر داعی خواهد گردید.

مجلس شورای ملی

شماره ۱۹ - شهر اسفند ۱۳۳۴
اداره

نمبره کتاب ثبت	۳۰
کارتن	۱۱
دوسیه	۳
ذکر نمرة های قبل	
ضمیمه	

آن هی صحرایی

عرض شد
 در نامه شماره ۱۰۰۰ مورخ ۱۵ اسفند ۱۳۳۴ خطاب به هیئت مدیره
 فرهنگ دبیران و هیئت مدیره فرهنگ دبیران در این نامه در خصوص
 ظاهر نامه در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که
 هم در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که
 در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که در آنجا که

۱۰

پرتال جامع علوم انسانی

چون سرورنا غلام محمد میرزا محمد مولانا را با کمال درود و خجاست علی صاحب صرفت که استاصفا
 با هر طور دریاچه قم رود که قور شرا و قنبر زیر کی بطلب ۱۰۰۰ نفر از قور شرا و قنبر که با هر کس
 دو دکنه نیز بنده قنبر است در این قنبر که در نته از نهر زور است ۱۳۳۳ هجری قمری در قنبر
 قنبر هم صاحب قنبر است هم در رسم حق و دکنه با اجاره آن حق استیاز در قنبر فارغ از نهر قنبر
 حقوق دولت علیه این استیاز صادره در نفع طلع و صیقل است که هر چه با هر قنبر دولت علیه
 بخواند بار که عید دارد قنبر هم در نفع دولت است که هر چه که بهای استیاز نیز در نهر
 طرف دولت قنبر دولت علیه عاید شمس و قنبر هم در نفع دولت است که هر چه که بهای استیاز
 قنبر هم صاحب قنبر است بر این استیاز صادره در نهر در لطف دریاچه که هر چه که بهای استیاز
 در نهر استیاز صادره در قنبر هم بر کاه لم نزع و مستحق دولت است که هر چه که بهای استیاز
 در کاه مستحق با کاه بهای استیاز صادره در نهر در لطف دریاچه که هر چه که بهای استیاز
 نفع است این استیاز بر کاه، دولت بخواند هم در این قنبر را بطور ۴۰۰۰ نفر که هر چه که بهای استیاز
 قنبر هم صاحب قنبر است در نهر طاعت هم قنبر هم در نفع دولت است که هر چه که بهای استیاز
 بر کاه مستحق قنبر استیاز هم در نهر طاعت هم قنبر هم در نفع دولت است که هر چه که بهای استیاز
 بقیه مالک قنبر استیاز هم در نهر طاعت هم قنبر هم در نفع دولت است که هر چه که بهای استیاز
 تا سه سال وقت قنبر خواهد داشت و اگر در نفع دولت در کاه شروع می نماید
 در تمام مدت قنبر بدون نفع است و در نفع دولت در کاه شروع می نماید
 این استیاز در درجه قنبر استیاز خواهد شد

پیام بهارستان / ۴، س ۴، ش ۱۶ / تابستان ۱۳۹۱

